

- ділити достатньо уваги складовим зовнішнього впливу;
- ✦ *по-третє*, значний рівень віднесення до обох управлінських сторін викривляє процедуру оцінки витрат та ускладнює їх розмежування за тією чи іншою класифікаційною ознакою через подвійність віднесення до облікового чи економічного аспектів. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. **Бабич Л. Н.** Управление формированием затрат по центрам возникновения и центрам ответственности [Электронный ресурс] / Сборник трудов Одесского политехнического университета. – Режим доступа : http://storage.library.opu.ua/online/periodic/opu_2000_3/7_18.htm
2. **Великий Ю. М., Прохорова В. В., Сабліна Н. В.** Управління витратами підприємства : Монографія. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2009. – 192 с.
3. **Врублевский Н. Д.** Управленческий учет издержек производства и себестоимости продукции в отраслях экономики. – М. : Изд-во «Бухгалтерский учет», 2004. – 376 с.
4. Управління затратами підприємства : Монографія / Г. В. Козаченко, Ю. С. Погорелов, Л. Ю. Хлапьянов, Г. А. Макухін. – К. : Лібра, 2007. – 320 с.
5. **Савчук В. П.** Стратегическое управление издержками [Электронный ресурс] / Материалы сайта «Management.Com.Ua». – Режим доступа : <http://www.management.com.ua/finance/fin073.html>
6. **Скрипник М. І.** Особливості калькулювання собівартості продукції з використанням «директ-костингу» [Електронний ресурс] / Матеріали сайту Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського / Наукова періодика України. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua/portal/>
7. **Хотинская Г. И.** Концептуальные основы управления затратами // Менеджмент в России и за рубежом. – 2002. – № 4. – С. 23 – 30.
8. **Орлов О.** Гибкое управление затратами и прибылью (маржинальный подход) // Економіст. – № 2 (лютий). – 2009. – С. 24 – 28.
9. Расчёт себестоимости по видам деятельности [Электронный ресурс] / Материалы сайта «Википедия – свободная энциклопедия». – Режим доступа : http://ru.wikipedia.org/wiki/Расчёт_себестоимости_по_видам_деятельности
10. Центры ответственности как объект управленческого контроля [Электронный ресурс] / Материалы сайта Osvitaplaza. – Режим доступа : http://www.osvitaplaza.in.ua/publ/upravlinnja_vitratami/

УДК 330.4:215.2

МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ ІНТЕГРАЦІЇ НАУКИ І ВИРОБНИЦТВА: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ТА УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ

ОНИЩЕНКО В. О.

доктор економічних наук

КРИВОШЕЙ В. М.

Полтава

На сучасному етапі світова економіка характеризується певними особливостями і тенденціями, пов'язаними з науково-технологічним та інноваційним розвитком, врахування яких є важливою умовою розробки ефективної державної економічної політики. Насамперед, це перетворення інновацій у ключовий фактор соціально-економічного розвитку на основі використання в економіці новітніх наукових відкриттів і технологічних розробок.

Розвинуті країни світу розглядають проблему впровадження досягнень науково-технічного прогресу у виробництво як державне завдання, головну вимогу промислової політики, основу стратегії подальшого розвитку країни. Цей досвід є край важливим для побудови в регіонах України та в країні в цілому інноваційної моделі розвитку, що потребує адекватної та дієвої державної політики у науково-технічній та інноваційній сферах.

Глобальні тенденції інноваційного та науково-технічного розвитку, сучасні особливості світового ринку

високотехнологічної продукції, стратегічні напрями інноваційної діяльності в зарубіжних країнах та в Україні досліджувалися такими вченими, як В. Геєць, В. Семиноженко, Л. Федулова, В. Кузнецова, Г. Андрощук, М. Денисенко, О. Глушко, О. Олейніков та інші [1 – 8]. На нашу думку, недостатньо вивченими залишаються проблеми застосування конкретних механізмів державного регулювання інноваційного розвитку та забезпечення ефективної співпраці наукових установ, університетів з підприємствами.

Метою нашого дослідження є аналіз позитивного зарубіжного досвіду щодо пошуку найраціональніших механізмів й інструментів стимулювання науково-виробничої інтеграції і кооперації для запровадження їх в Україні, що сприятиме економічному розвитку вітчизняних регіонів та країни в цілому.

Розвинуті країни світу, де економічний розвиток від 50 до 90% забезпечується використанням нових технологій та інновацій [1, с. 89], відбувається постійне збільшення обсягів державних і приватних витрат на НДДКР, прискорення та розширення масштабів впровадження результатів науково-технічних досліджень у виробництво, давно відпрацювали ефективні моделі сприяння інтеграції науки і виробництва. Ці моделі мають як спільні риси, так і відмінності, пов'язані зі специфікою країни відповідно до стратегічних цілей і принципів державної економічної політики.

Аналіз показав, що в усіх розвинутих країнах з метою забезпечення ефективної інтеграції науки і виробництва використовуються прямі механізми. Серед них: реалізація державних науково-технічних програм і програмно-цільове фінансування, формування різноманітних інвестиційних фондів, державні замовлення на контрактній основі, надання субсидій і грантів, а також підтримка у виконанні недержавних інноваційних програм і проектів. Розглянемо детальніше деякі з цих інструментів.

Наприклад, реалізується європейська програма «EUREKA», яка спрямована на посилення співпраці у промисловому секторі між підприємствами та дослідницькими центрами і надає допомогу у підготовці документів, пошуку торгових партнерів, отриманні державного і приватного фінансування за рахунок інвестиційних фондів з ризиковим капіталом.

У *Великобританії* стратегія реалізації державної політики в науково-виробничій сфері базується на таких прямих механізмах: прогнозування та здійснення державних асигнувань у високі технології; пряме фінансування державою науково-дослідного партнерства між промисловістю і базовою наукою; реалізація державних проектів із залучення приватних інвестицій; розвиток НДДКР у регіонах, у т. ч. через роботу агентств територіального розвитку; державне фінансування НДДКР у вигляді субсидування й надання грантів; виділення грошових сум для малих і середніх некомерційних організацій, державне замовлення. Результати НДДКР, виконані на замовлення урядових організацій, використовуються найчастіше приватними фірмами для освоєння виробництва нової продукції.

У *Бельгії* з 2009 р. діє 7-ми рамкова програма з розвитку науково-технологічних досліджень, яка містить, зокрема, програму «Співпраця» (бюджет 32,4 млн євро), що має на меті стимулювання міжнародної співпраці між промисловим сектором і дослідницькими установами у пріоритетних сферах. Урядом здійснюється фінансування до 60% витрат підприємств при розробці інноваційного проекту у промисловості, до 75% витрат на інженерне проектування та до 60% – при патентуванні отриманих результатів [9].

У *Німеччині* існує система державних закупівель інноваційних продуктів та послуг, а також багато програм і фондів ЄС і національних для фінансування науково-дослідних робіт. Зокрема, програми сприяння інноваційної діяльності підприємств малого і середнього бізнесу, конкурс на звання передового кластеру, запровадження державної премії для малих і середніх підприємств, які надають науково-дослідним закладам замовлення на здійснення НДДКР, стимулювання практичної інноваційної діяльності науковців, програми підтримки засновників інноваційних компаній тощо.

Данія визнана у світі країною, що базується на знаннях та здійснює активну цілеспрямовану політику інноваційного розвитку. У Данії працюють чотири Дослідницькі ради, які становлять дорадчу та фінансову систему для наукових досліджень й інновацій. Зокрема вони забезпечують високу якість досліджень через проведення відкритого конкурсу, за яким здійснюється

додаткове державне фінансування, крім базового фінансування університетів, а також надають субсидії для пріоритетних стратегічних досліджень, комерційних досліджень, а також досліджень, що проводяться за замовленням.

Інноваційна модель фінансування *Фінляндії* визнана найефективнішою в світі, а країна є лідером у впровадженні результатів науково-дослідницької діяльності у виробництво. Протягом двох десятиріч фінську економіку було переорієнтовано з виробництва сировинних ресурсів на наукомістке виробництво. У 2009 р. урядом виділено майже 2 млрд євро на наукові дослідження. Важливими механізмами підтримки науки є гранти й інвестиційні кредити на проведення компаніями науково-дослідних розробок.

Для *Швеції* характерні найбільші серед країн ОЕСР обсяги фінансування науково-дослідної та інноваційної діяльності – близька 137 млрд дол. США на рік. Крім того, законом про розвиток дослідницької та інноваційної діяльності передбачено на 2009 – 2013 рр. постійне збільшення бюджетного фінансування.

У Швеції розроблено ряд прикладних програм, які фінансуються як за рахунок державних коштів, так і приватних інвестицій. Найперспективнішими вважаються міжгалузеві та міжнаукові дослідницькі проекти, у які залучаються науковці з багатьох галузей науки. Результати таких досліджень упроваджуються в конкретні сфери економіки. Більшість інноваційних і науково-дослідницьких програм реалізуються в дослідницьких лабораторіях університетів, а також приватних дослідницьких лабораторіях великих виробничих компаній. З метою поєднання науки і бізнесу окремі інноваційні програми ініціюються державою і фінансуються за бюджетні кошти.

Серед прямих механізмів сприяння науково-дослідній та інноваційній діяльності в *Норвегії* слід відзначити надання державних цільових грантів Науково-дослідницькою Радою Норвегії; щорічно на це виділяється приблизно 600 млн. дол. США, зокрема 48% коштів спрямовується на підтримку науково-дослідної та інноваційної діяльності вищих навчальних закладів, 46% – незалежним науковим інституціям, 6% – приватним компаніям. У цілому державне фінансування становить більше 3 млрд дол. США на рік [9].

В *Ірландії* для заохочення інновацій використовується прозора конкурсна процедура державних закупівель (на суму приблизно 15 млрд євро щорічно), а державний сектор є найбільшим споживачем інноваційних товарів і послуг.

Серед дієвих механізмів стимулювання інноваційної діяльності у *Люксембурзі* слід відзначити надання субвенцій малим і середнім підприємствам, які впроваджують інноваційно-інвестиційні проекти. Так, витрати підприємств на новітнє обладнання, придбання патентів, ліцензій, нових технологій на 10 – 15% покриваються державою.

Одним із прямих механізмів сприяння інноваційному розвитку в *США* є державні науково-технічні програми. Керівництво цими програмами здійснюють спеціалізовані міністерства і відомства, які отримують

досить великі асигнування від уряду. Сьогодні для США характерною є тенденція інтеграції держави і приватного корпоративного сектору у виконанні великих національних та міжнародних науково-технічних програм. Серед основних програм слід відзначити: Програму інноваційних досліджень малого бізнесу; Програму трансферу технологій малого бізнесу; Програму заохочення проведення спільних наукових досліджень фірмами, державними НДІ та університетами; Програму інноваційного партнерства США, яка спрямована на мобілізацію ресурсів промисловості, науковців, федеральних, штатних і місцевих органів влади для досягнення технологічного й інноваційного розвитку. Механізмом реалізації цих програм є державне замовлення на контрактній основі й умовах прозорості проведення конкурсу та відображення його результатів, що направлено на створення вигідних умов для участі наукових, дослідних і проектних організацій у проведенні фундаментальних досліджень, розробленні принципово нових технологій і продуктів.

Основним механізмом реалізації інноваційної політики та важливим джерелом науково-технічних знань в США є федеральні лабораторії, яких нараховується більше 700, та інші державні науково-технічні установи. Вони оснащені унікальним обладнанням для науково-дослідницької діяльності держави, університетів, приватних корпорацій.

Законом про науково-технічний розвиток Японії визначено механізми сприяння інтеграції науки і виробництва та інноваційному розвитку. Обсяги урядового фінансування НДДКР протягом 2006 – 2010 рр. становили майже 25 трлн ієн. Прямі механізми забезпечення науково-технологічного розвитку передбачають фінансування міністерствами дослідницьких організацій і окремих державних дослідницьких програм і проектів; фінансування окремих дослідницьких проектів приватних дослідницьких організацій та університетів.

Уряд Австралії фінансує такі основні інноваційні програми: програма підготовки клімату, яка заохочує підприємства до розробки і реалізації продукції і послуг на основі ресурсо- та енергозберігаючих технологій; програма спільних дослідницьких центрів, спрямована на перетворення наукових розробок в нову продукцію, технології; програма законодавчої підтримки великих інвестиційних проектів; програма комерціалізації новітніх технологій (бюджет AU\$3 млрд), що надає підтримку фізичним і юридичним особам у збільшенні обсягів комерціалізації інноваційних продуктів та ін.

Останнім часом в краях світу набули поширення та урізноманітнилися непрямі механізми підтримки розвитку науково-виробничої сфери. До них відносять: систему податкових пільг, податкових кредитів, пільгових інвестиційних кредитів, прискореної амортизації; механізми підтримки венчурних структур, малого інноваційного бізнесу, кластерів, технологічних і наукових парків; проведення узгодженої патентно-ліцензійної та антимонопольної політики тощо.

Важливим інститутом, що сприяє інтеграції науки і виробництва, є наукові та технологічні парки. На території наукових парків у всіх країнах світу розміщено 11115

інноваційних компаній, з них 4746 – американських [8]. Створення технопарків і технополісів сприяє соціально-економічному розвитку країни та її регіонів через залучення капіталів у той чи інший регіон, підвищення конкурентоспроможності виробництва, створення робочих місць, наповнення доходної частини місцевих бюджетів, диверсифікацію виробництва, прориву в нові сфери діяльності на основі розвитку регіональних науково-технічних центрів високого технологічного рівня.

У США створено більш як 80 науково-технічних регіональних зон, 300 технопарків та технополісів, у яких працює 45 тис. учених та 142 тис. спеціалістів [6]. Прикладом одного з перших і найуспішніших технопарків у світі є Стенфордський, на базі якого у 70 – 80-ті роки XX ст. виник технополіс «Кремнієва долина». У 2010 – 2011 роках загальний бюджет на дослідження в технополісі становив майже 1 млрд доларів, які виділяв федеральний бюджет, корпорації, фонди і приватні особи. До складу Стенфордського університету входять десятки інститутів, центрів, лабораторій, промислових підприємств. На території технополісу працюють підприємства багатьох великих корпорацій: «ІБМ», «Дюпон», «Інтел», «Майкрософт» та інші.

Науково-технологічні парки набули розвитку і в Європі. У Великобританії існує понад 100 наукових парків, де працює біля 3 тис. підприємств (у т. ч. 450 іноземних) та зайнято понад 68 тис. осіб. Наукові парки спрямовані на підтримку високотехнологічного бізнесу. У межах наукових парків забезпечується підтримка підприємств при реалізації проектів в першу чергу за допомогою організації зв'язків з університетами та іншими науковими організаціями. У Великобританії найвідомішим є Кембриджський технопарк, до складу якого входять 350 фірм, які діють у сфері високих технологій. Одним із найуспішніших є Саутгемптонський науковий парк, який сьогодні об'єднує 60 компаній і використовує різноманітні підходи підтримки підприємств.

В Італії також досить розвинута система науково-технологічних парків. Їх мета – координація та активізація наукових досліджень в інтересах впровадження нових технологій у виробництво, прискорення розвитку економічно відсталих та депресивних регіонів, забезпечення загального науково-технологічного розвитку країни. Найчастіше юридичною формою оформлення науково-технологічних парків є консорціум, до якого входять підприємства, науково-дослідні установи, вищі навчальні заклади, органи регіональної влади тощо. Сьогодні в Італії налічується 31 науково-технологічний парк, у складі яких працює більше 600 високотехнологічних підприємств, у т. ч. 140 інкубованих, 14 бізнес-інкубаторів, 150 центрів досліджень. Послугами науково-технологічних парків користується близько 2500 італійських компаній, чисельність зайнятих лише у високотехнологічному виробництві становить більше 6300 осіб. Для стимулювання розвитку таких парків підприємства, що входять до них, звільняються від сплати реєстраційного податку (для нових підприємств), земельного податку і податку на майно, звільняються від сплати податку на прибуток в перші два роки діяльності та оподатковуються за пільговою ставкою в наступні роки.

В Японії найбільший науково-технічний центр «Цукуба» розташований біля Токіо. Цей технопарк об'єднує 47 науково-дослідних організацій, у яких працює 40% усіх учених державного сектору Японії. У цьому науковому оазисі зосереджені науково-дослідні лабораторії багатьох відомих національних і зарубіжних компаній.

У більшості розвинутих країн державне фінансування НДДКР становить біля третини загальної суми, а інше – приватні фінансові ресурси. Відповідно, у цих країнах дуже розвинуті непрямі механізми стимулювання проведення науково-дослідних робіт та впровадження їх результатів у виробництво.

Так, у Бельгії підприємства, які здійснюють інвестиції у науково-дослідницький сектор, займаються інноваційною діяльністю, розробляють передові екологічно чисті технології, можуть отримати спеціальні податкові кредити. Нормальна ставка оподаткування, що застосовується до суми інвестицій у нематеріальні активи, становить 13,5% (за даними 2009 р.).

Ефективним податковим механізмом стимулювання науково-дослідної та інноваційної діяльності в Ірландії є надання компаніям, які здійснюють інноваційну діяльність, податкового кредиту в розмірі 20% від обсягу інвестицій у сферу досліджень і розробок (витрати держави на це щорічно становлять близька 60 млн євро).

Стратегія реалізації державної політики Великобританії в інноваційній сфері базується на таких непрямих механізмах: надання податкових кредитів на проведення НДДКР і податкових пільг підприємствам щодо здійснення інноваційної діяльності; запровадження пільг у сфері амортизаційних відрахувань; оцінювання фінансових ризиків у сфері НДДКР і управління ними; інтенсивний розвиток інноваційної інфраструктури.

У Данії уряд стимулює співпрацю в інноваційній сфері між приватним і державним секторами та комерціалізацію результатів досліджень, створюючи консорціум, що складається з Інституту технологічних послуг, державної дослідної установи та приватної компанії.

В Італії надаються інноваційні кредити із Фонду технологічних інновацій підприємствам на строк до 15 років на пільгових умовах: у перші п'ять років відсоток за користування кредитом становить 15% від облікової ставки на момент укладання кредитної угоди, а далі – 60%. Розмір кредитування не може перевищувати 80% від загальної вартості інноваційного проекту.

Непрямими механізмами сприяння науково-дослідної та інноваційної діяльності в Норвегії є: запровадження схеми «SkatteFUNN» щодо непрямой підтримки інноваційної діяльності приватних компаній, відповідно до якої ці компанії можуть отримати податковий кредит у вигляді 20% відшкодування від суми сплачених податків за умови їх використання для реалізації інноваційних проектів; підтримка 22-х бізнес-інкубаторів, 18-ти наукових парків, 8-ми дослідницьких парків, 10-ти кластерів.

У США щодо наукових досліджень та впровадження їх результатів у виробництво застосовується децентралізований механізм регулювання, в якому держава відіграє важливу роль, але директивні зв'язки між ланками інно-

ваційної системи є досить слабкими. Найважливішим вважається заохочення фінансування науково-дослідної та інноваційної діяльності самими приватними структурами. З цією метою запроваджуються непрямі механізми: система податкових пільг і податкових кредитів, прискорена амортизація основних засобів, заохочення передавання технологій; підтримка науково-виробничої кооперації між підприємствами та малого інноваційного бізнесу; механізми патентної, зовнішньоторговельної та антитрестової політики, розвиток інфраструктури наукових досліджень та інноваційної діяльності, підтримка кластерів, венчурного бізнесу тощо. За різноманітністю форм кооперації науки з виробництвом США займає провідне місце в світі. Серед них консультації, які надаються фірмам вищими; створення рад консультантів-бізнесменів у вищій школі, технічних станцій, центрів нововведень; організація спільних підприємств для проведення наукових досліджень та ін.

ВИСНОВКИ

Таким чином, у більшості розвинутих країн стратегічною метою визначено збільшення видатків на розвиток інноваційно-дослідницького сектору, причому не тільки державних, а й більшою мірою приватних, для чого і застосовуються різноманітні механізми. Деякі із механізмів, що розглянуті вище, запроваджені в українську практику, але не дають високого ефекту, що не дозволяє забезпечити у повному обсязі розвиток науково-виробничої сфери країни та її регіонів. Зокрема, в Україні досить обмеженими є податкові механізми стимулювання інтеграції науки і виробництва, не набуло достатнього поширення довгострокове інноваційне кредитування та венчурне фінансування, не розвинутою є система надання грантів та заохочення приватних інвесторів до фінансування науково-технічних досліджень та інноваційних проектів, незначні обсяги прямого державного фінансування НДДКР тощо.

Серед механізмів забезпечення розвитку науково-виробничої сфери, які доцільно відпрацювати детальніше з точки зору застосування в Україні, є:

- ✦ створення різноманітних інноваційно-інвестиційних фондів на державному та регіональному рівнях;
- ✦ державне фінансування науково-дослідних проектів і програм у пріоритетних галузях, жорсткий контроль за ефективністю кожного з них, аналіз конкретних результатів їх виконання та застосування у виробничій сфері;
- ✦ розширення практики надання податкових пільг і податкових кредитів на проведення НДДКР, здійснення інноваційної діяльності;
- ✦ пряме державне фінансування витрат підприємств при впровадженні екологічних та ресурсозберігаючих технологій, високих технологій;
- ✦ збільшення обсягів державного замовлення та підвищення його прозорості;
- ✦ реалізація державних проектів та застосування різноманітних механізмів щодо стимулювання приватних інвестицій в НДДКР;

- ✦ розвиток інноваційної інфраструктури, підтримка наукових та технологічних парків;
- ✦ стимулювання розвитку системи венчурного фінансування;
- ✦ надання грантів компаніям з державного бюджету на наукові дослідження та науково-дослідні розробки. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Геєць В. М. Стратегічні виклики XXI століття суспільству та економіці України: В 3т. / Т.1: Економіка знань – модернізаційний проект України / Геєць В. М., Семиноженко В. П., Кваснюк Б. Є. – К.: Фенікс. – 2007. – 544 с.

2. Світовий досвід та вітчизняна практика забезпечення розвитку інноваційної діяльності: інформаційно-аналітичні матеріали Кабінету Міністрів України до парламентських слухань на тему: «Стратегія інноваційного розвитку України на 2010 – 2020 роки в умовах глобалізаційних викликів» // Економіст. – 2010. – № 6. – С. 18 – 27.

3. Олейніков О. Сучасні тенденції світового ринку високотехнологічної продукції та місце України на ньому / О. Олейніков // Проблеми науки. – 2006. – № 1. – С. 30 – 38.

4. Кузнецова В. Н. Инновационные процессы в экономике: мировые тенденции и украинские реалии / В. Н. Кузнецова, А. С. Кузнецов, О. В. Пенез // Прометей. – 2011. – № 1 (34). – С. 33 – 39.

5. Андрощук Г. О. Програма інноваційного розвитку економіки Німеччини: стратегія високих технологій / Г. О. Андрощук // Наука та інновації. – 2009. – № 3. – С. 72 – 88.

6. Технологічна модернізація промисловості України / За ред. Л. І. Федулової; Ін-т екон. та прогноз. – К., 2008. – 472 с.

7. Денисенко М. П. Управлінські форми підтримки інноваційного розвитку економіки (досвід США) // Проблеми науки. – 2003. – № 12. – С. 47 – 53.

8. Федулова Л. І. Особливості розвитку ринку високотехнологічних послуг / Федулова Л. І., Чимбай С. В. // Проблеми науки. – 2009. – № 4. – С. 8 – 15.

9. Глушко О. О. Технологічний розвиток економіки України з позицій світових тенденцій / Глушко О. О. // Проблеми науки. – 2010. – № 1. – С. 2 – 9.

УДК 339.543.624.564.9:332.122 (034.2)

РОЗВИТОК ЕКСПОРТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ В КОНТЕКСТІ УКЛАДАННЯ УГОДИ ПРО ЗОНУ ПОГЛИБЛЕНОЇ ВІЛЬНОЇ ТОРГІВЛІ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄС

ЧИЧКАЛО-КОНДРАЦЬКА І. Б.

доктор економічних наук

РАДЧЕНКО Л. М.

аспірантка

Полтава

Закінчення дії у 2008 р. Угоди про партнерство та співробітництво між Євросоюзом і Україною стало поштовхом для старту перемовин стосовно укладання нової «посиленої угоди», яка в результаті отримала назву «Угода про асоціацію між ЄС і Україною». Власне парафування даної угоди 30 березня 2012 р. свідчить про якісно вищий рівень взаємних відносин і, безсумнівно, надало юридичне підтвердження остаточному вибору Україною європейського вектора у зовнішній політиці. Даною угодою передбачено поглиблення інтеграційних процесів на основі політичного партнерства, зокрема спільної зовнішньої політики та політики безпеки (CFSP) та підписання Угоди про зону поглибленої вільної торгівлі (ЗВТ+). При цьому існує можливість тимчасового застосування як економічних, так і ключових політичних положень Угоди до її остаточної ратифікації в усіх 27 країнах-членах ЄС. На нашу думку, дані процеси позначатимуться на нарощуванні експортного потенціалу регіонів України здебільшого у середньо- та довгостроковому періодах, оскільки, по-перше, набрання чинності Угоди про ЗВТ+ відбудеться у найкращому випадку за рік; по-друге, вона містить умови, які пов'язані зі ска-

суванням митних тарифів; лібералізацією сфери послуг і руху факторів виробництва; зменшенням нетарифних бар'єрів (уніфікацією технічних регламентів для промислових виробів, стандартів і погодження процедури оцінки відповідності, спрощенням митних процедур тощо); поліпшенням ситуації щодо визнання дипломів.

Зважаючи на диспропорційність регіонального розвитку в Україні, нерівномірність залучення регіонів до міжнародної економічної діяльності, тобто ступеня їх участі у міжнародному поділі праці, особливої актуальності набуває ґрунтовне дослідження характеру їх міжрегіональної взаємодії з країнами ЄС та оцінка перспектив нарощування експортного потенціалу регіонів в умовах євроінтеграції.

До проблем, пов'язаних із процесом формування, реалізації та розвитку експортного потенціалу на різних рівнях агрегованості об'єкта дослідження, у своїх працях апелювали як вітчизняні, так і зарубіжні науковці, зокрема Л. Антонюк, Д. Деніелс, Д. Лук'яненко, А. Поручник, Л. Радеба, Т. Тьебоут та інші. Процес формування і використання експортного потенціалу в різних секторах економіки (АПК, обробна промисловість, базові галузі) країни був висвітлений у наукових роботах С. Бойка, Л. Дібрової, Н. Коровайченко, Т. Скорнякової. Регіональний аспект розвитку експортної діяльності знайшов відображення у дослідженнях О. Пирог, Г. Крушницької, В. Коломійця. Варто відмітити, що питанням впливу експортного потенціалу на інтеграцію України до світового господарства були присвячені праці М. Крижанівського, Н. Пирець, В. Третьак, О. Усенко.